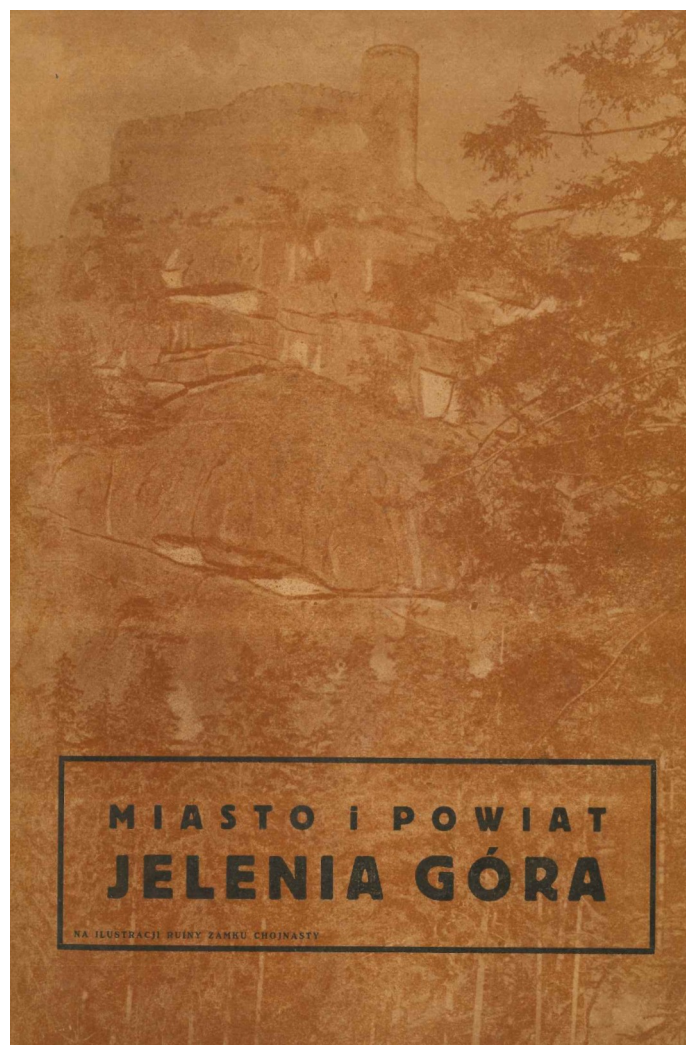

Skarby z Pracowni (8)

Miasto i Powiat Jelenia Góra.

Publikacja pt. „Miasto i Powiat Jelenia Góra w dwa lata po powrocie do Polski” wydana przez Śląski Zespół Wydawniczy a zrealizowana przez Zakłady Graficzne Instytutu Naukowego Oddział w Jeleniej Górze, licząca ledwie 56 stron zawiera wiele ciekawych a zarazem ważnych informacji o grodzie nad Bobrem w okresie powojennym. Wystarczy przeczytać umieszczone na wewnętrznej stronie okładki streszczenie treści: *Zarys geograficzny* – prof. Stefana Górki; *Historia miasta i powiatu Jeleniej Góry* – Eugenii Trillerówny; *Miasto Jelenia Góra* (od objęcia urzędowania przez Władze polskie do 1. III. 47); Miejska Rada Narodowa; *Wyjętek z napisu umieszczonego w skrzynce kamiennej w fundamencie obecnego Ratusza w Jeleniej Górze*; *Powiat Jeleniogórski* (od maja 1945 r. do chwili obecnej); *Omówienie działalności referatów w Starostwie Powiatowym Jeleniogórskim*; *Powiatowa Komenda Straży Pożarnych*; *Trochę o prasie i dziennikarzach jeleniogórskich* – red. Ksawerego Piątki; *Powiatowa Rada Narodowa w Jeleniej Górze*; *Związki Zawodowe na terenie miasta i powiatu Jeleniej Góry*; *Organizacje Społeczne w Jeleniej Górze*; *Państwowe Monopole w Jeleniej Górze*; *Życie literackie w powiecie Jeleniogórskim*; *Turystyka w powiecie Jeleniogórskim*; *Oświata na terenie powiatu Jeleniej Góry*; *Ogłoszenia*; *Liczne ilustracje w tekście i na oddzielnych planszach*”.

Dodam tylko, że redaktorem naczelnym publikacji był Stefan Kuczyński, a redaktorem literackim Edward Kozikowski. Na okładce zamieszczono ilustrację przedstawiającą ruiny zamku Chojnasty.

Zanim przystąpię do bardziej szczegółowego przedstawienia zawartości omawianej publikacji wspomnę, że na pierwszych kartach zamieszczono zdjęcia i krótkie prezentacje najważniejszych w tamtym czasie osób dla miasta Jelenia Góra. Byli to: Wojciech Tabaka – starosta powiatowy w Jeleniej Górze, Konstanty Meglicki – przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej w Jeleniej Górze, prof. inż. Stefan Górka – przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej w Jeleniej Górze, Adam Drabina – p.o. prezydenta miasta Jelenia Góra oraz Walenty Piotrowicz – wicestarosta powiatowy w Jeleniej Górze.

Jeśli chodzi o wiadomości praktyczne to Stefan Górka w „Zarysie geograficznym” omówił Sudety Zachodnie z najwyższym wzniesieniem Śnieżką mającą wówczas oficjalnie 1605 metrów wysokości ponad poziom morza. Przez kocioł, w którym leżało miasto Jelenia Góra przepływały rzeki: Bóbr, Zakręt – Wielki i Mały, Kamienica i Łomnica. Teren ten od południa zamykała grań Sudetów Zachodnich zwanych na tym odcinku Górami Olbrzymimi lub Karkonoszami. Od wschodu granice powiatu stanowi wzniesienie Kamieniogórskie, od północy szereg wzgórz nazywanych Bobrowo-Kocimi.

Autor podawał iż krajobrazy górskie stanowią: Sudety, pasmo Kamieniogórskie, Wzgórza Łącznikowa i Karpnik. Krajobrazy nizinne tworzą doliny: Piotrowic, Chojnast i Cieplic, kotlina Jeleniej Góry oraz doliny Turońska, Łomnicy i Majewa. Omówił także teren pod względem geologicznym, klimatycznym i roślinnym.

Eugenia Trillerówna w dziale „Historia miasta i powiatu Jeleniej Góry” oparła się na materiałach znajdujących się w Archiwum Miejskim w Jeleniej Górze, którego była wówczas kierownikiem. Odniosła się m. in. do wiadomości o zamku zbudowanym w 1111 roku przez Bolesława Krzywoustego na górze, której nadano nazwę od imienia władcy. Niestety zamek ów na polecenie królewskie miasto rozebrało w 1433 roku.

W dalszym opisie dotyczącym rozwoju miasta możemy śledzić jak rozwijało się tu kupiectwo, sądownictwo czy administracja, poczynsz od założenia grodu do wojny 30-letniej, która doprowadziła do całkowitego upadku miasta. Na szczęście od roku 1658, kiedy to założono Związek Kupiecki, miasto zaczęło dźwigać się z ruin i jego mieszkańcy zaczęli opływać w dobrobycie tak wielkim, że w 1742 roku Fryderyk Wielki wydał „edykt żałobny” dla Jeleniej Góry zabraniający luksusu pod karą 100 do 1000 talarów i normujący czas trwania żałoby.

Autorka opisuje czasy budowy ratusza miejskiego, rządów austriackich, wojen napoleońskich, budowy kolei żelaznej oraz rozwoju przemysłowego w okresie po I wojnie światowej co doprowadziło do budowy wielu zakładów przemysłu maszynowego, tartaczego, przędzalni wełny, fabryk sztucznego jedwabiu, zakładów monopolowych; fabryk porcelany, celulozy, papieru a nawet otwarcia term w Cieplicach.

Oddzielnie przedstawiona jest historia kościoła św. Erazma i Pankracego. Dowiemy się tu m. in. iż 40 proboszcz, którym był Jan Konstanty Pank wystawił swoim kosztem główny ołtarz, w którym umieszczono obraz przedstawiający Przemienienie Pańskie na górze Tabor. Początkowo patronat nad tą świątynią sprawowali królowie polscy by od 1520 roku wyłączne prawo do tego miało miasto Jelenia Góra.

W kolejnej części swojego opisu Eugenia Trillerówna odnosi się do czasów od końca II wojny światowej do 1. III. 1947 roku. Podaje m. in. że stan ludności miasta to nieco ponad 34 tysiące osób, z czego 31 tysięcy Polaków. Od samego początku osoby organizujące administrację państwową dążyły do przejmowania i uruchamiania kolejnych zakładów by nie doprowadzić do ich zniszczenia przez przybywających tutaj szabrowników. Powoli otwierano sklepy, piekarnie, zakłady pracy co

pozwalalo na osiaganie przychodów z podatków. Wkrótce uruchomiono szpital i objęto opieką lekarską mieszkańców powiatu. Otwarto Teatr Miejski, powstał Klub Literacki, otwarto szkoły, zorganizowano Miejską Zawodową Straż Pożarną.

Myślę, że tych kilka zdań zachęty wystarczy by ci, których interesuje historia naszego grodu sięgnęli po prezentowaną publikację.

Bardzo przydatnym może okazać się tabela zamieszczona na stronie 22, w której podane są nazwy miast, gmin, gromad oraz ich odpowiedniki w języku niemieckim. Także omówienie działalności referatów w Starostwie Powiatowym Jeleniogórskim przynosi wiele ciekawych materiałów.

Ksawery Piątka opisuje ówczesną prasę oraz dziennikarzy, którzy wtedy pracowali. Wspomina m. in. o wydanej pod redakcją Stefana Trzcińskiego 20-stronicowej jednodniówce pt. „Głos Pogranicza” będącej pierwszym drukowanym słowem polskim w Jeleniej Górze.

Ciekawe informacje zostały zawarte w dziale „Organizacje Społeczne w Jeleniej Górze”. Dowiadujemy się tu, że już w czerwcu 1945 roku założono placówkę Polskiego Czerwonego Krzyża w naszym mieście. Powstały wówczas także Polski Związek Zachodni, Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, organizacja młodzieży T. U. R.

W dalszej części publikacji mamy opisy działalności Stowarzyszenia Kupców Polskich, Aeroklubu Jeleniogórskiego czy Państwowych Monopoli, w tym Państwowego Monopoliu Spirytusowego, Polskiego Monopoliu Tytoniowego.

Bardzo ciekawym materiałem jest opis życia literackiego. Dowiadujemy się tu o wydawanym od jesieni 1945 roku w Jeleniej Górze pod redakcją profesorów Juliana Krzyżanowskiego i Stefana Kuczyńskiego miesięcznika „Nauka i sztuka”.

W dziale „Turystyka” dowiadujemy się, że pierwszy opis Gór Sudeckich (Riesengebirge) wyszedł drukiem w 1736 roku w Jeleniej Górze, a pierwszy przewodnik po tych górach ukazał się w roku 1798.

Po II wojnie światowej powstało Dolnośląskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, które w dniu 1.IX.1946 r. zostało przemianowane na samodzielny Oddział Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego w Jeleniej Górze.

W przedstawianej publikacji umieszczono wiele ilustracji przedstawiających zarówno ciekawe obiekty w Jeleniej Górze jak i piękne miejsca w górach otaczających miasto. Oczywiście zdjęcia są czarno-białe. Niemniej warto je obejrzeć i porównać do dzisiejszego wyglądu tych obiektów czy krajobrazów.

Krzysztof Tęcza